

Sosiaali- ja terveysministeriö
VN/20868/2026

Lastensuojelun Keskusliiton lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle luonnoksesta koskien alle 15-vuotiaana rikollisesta teosta epäillyn säilöönottamista

Lastensuojelun Keskusliitto (LSKL) kiittää sosiaali- ja terveysministeriötä mahdollisuudesta lausua luonnoksesta koskien alle 15-vuotiaana rikollisesta teosta epäillyn säilöönottamista.

Esitysluonnoksen keskeiset ehdotukset

Esitysluonnoksessa ehdotetaan muutettavaksi pakkokeinolakia, poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annettua lakia sekä hallituksen esitysluonnosvaiheessa olevaa lakia lapsen erityisestä suojelusta. Ehdotukset on tarkoitus yhdistää lausuntokierroksen jälkeen luonnokseen hallituksen esitykseksi laiksi lapsen erityisestä suojelusta ja siihen liittyviksi laeiksi.

Esityksessä ehdotetaan, että alle 15-vuotiaana tehdystä rikollisesta teosta epäilty voitaisiin tietyin laissa säädetyin edellytyksin ottaa säilöön poliisin säilytystiloihin. Säilöönoton edellytyksenä olisi, että se on välttämätöntä kyseiseen epäiltyyn kohdistettavien lastensuojelutoimenpiteiden tai muun hänen etuunsa liittyvän selvittämistarpeen vuoksi. Säilöönotto olisi uusi pakkokeino, jonka käytön edellytyksenä olisi myös epäily esitutinnan sotkemisesta ja se liittyisi vain vakavampiin rikoksiin. Säilöönoton enimmäiskestoksi on ehdotettu 72 tuntia.

Lausuntopalautteen tavoitteena on arvioida ehdotetun sääntelyn tarpeellisuutta, muodostaa näkemys säilöönoton enimmäiskestosta, arvioida sääntelyn vaikutuksia lapsiin ja viranomaisten toimintaan sekä tukea jatkovalmistelua. Erityisesti arvioita pyydetään eri vaihtoehtoista säilöönoton enimmäiskeston osalta.

Lastensuojelun Keskusliiton lausunto

LSKL ei kannata esityksen tavoitteisiin pyrkimistä ehdotetulla säilöönottosääntelyllä

LSKL toteaa, että esityksen tavoitteet jäävät pääasiassa epäselviksi, koska niitä ei ole erikseen kirjattu esitysluonnoksen tavoitteita koskevaan osioon.

Esityksestä muutoin selviää, että ehdotetun lainsäädännön yhtenä tavoitteena on parantaa rikostutkinnan mahdollisuuksia ja turvata esitutkintaa alle 15-vuotiaiden rikollisesta teosta epäiltyjen osalta (s. 12). Lisäksi säilöönoton tarkoituksena todetaan olevan alaikäisen hyvinvoinnin turvaaminen eli myös kasvatuksen valvomisen turvaaminen (s. 25).

LSKL toteaa, että esitys saattaa osaltaan turvata esitutkintaa, mutta Keskusliiton näkemyksen mukaan säilöönotto ei turvaa alle 15-vuotiaan hyvinvointia. LSKL katsoo, että alle 15-vuotiaan lapsen huolenpito ja hänen kehitysvaiheensa mukaisiin tarpeisiin vastaaminen ei voi toteutua ehdotuksen mukaisella säilöönotolla.

Kuten esityksessä todetaan (s. 12), YK:n lapsen oikeuksien komitea suosittelee vapaudenmenetyksen ikärajaksi 16 vuotta.¹ Mikäli alle 15-vuotiaan säilöönotosta säädetään, tulee sille asettaa jokin vähimmäisikäraja, kuten YK:n lapsen oikeuksien komitea suosittelee.

LSKL ei kannata ehdotetun pituista (72 tuntia) säilöönoton enimmäisaikaa. Pidämme ehdotettua enimmäisaikaa kohtuuttoman pitkänä lapsen oikeuksien ja hyvinvoinnin turvaamisen kannalta. Tilanteessa, jossa vapaudenmenetyks on välttämätön, tulee enimmäisajan olla 24 tuntia.

Kuten esityksessä todetaan, LOS 37 (b) artikla velvoittaa siihen, että lapseen kohdistuvaan vapaudenmenetykseen tulisi turvautua vasta viimesijaisena ja mahdollisimman lyhytaikaisena keinona. Lasten vapaudenriistoa koskevan maailmanlaajuisen tutkimuksen riippumaton asiantuntija Manfred Nowak on suositellut, että lapsen säilyttäminen poliisin huostassa ei saisi kestää yli 24 tuntia.²

Keskusliiton näkemyksen mukaan erityisesti alle 15-vuotiaan lapsen säilöönotto edellyttäisi vähintäänkin lapsiystävällisiä, aikuisista vapautensa menettäneistä erillisiä, säilytystiloja. Aikuisille tarkoitetut poliisin tilat eivät sovellu alaikäisille.

LSKL huomauttaa, että YK:n lapsen oikeuksien komitea on nimenomaisesti katsonut LOS 37 artiklan c kohdan edellyttävän, että myös poliisivankiloissa vapaudenriiston kohteeksi joutunutta lasta on pidettävä erillään aikuisista.³ Komitea on myös Suomea koskevissa loppupäätelmissä suositellut, että Suomi varmistaa niissä poikkeustilanteissa, joissa vapauden riistäminen on perusteltua viimesijaisena keinona, etteivät lapset joudu suorittamaan rangaistuksiaan samoissa tiloissa aikuisten kanssa, että lapsia pidetään

¹ YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommentti nro 24 (2019) lapsen oikeuksista rikosoikeusjärjestelmässä, kohta 89. CRC/C/GC/24. Epävirallinen käännös saatavilla <https://lapsiasia.fi/yleiskommentit>.

² United Nations (2019) Global study on children deprived of liberty, kohta 111. A/74/136. <https://docs.un.org/A/74/136>.

³ YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommentti nro 24 (2019) lapsen oikeuksista rikosoikeusjärjestelmässä, kohta 92. CRC/C/GC/24. Epävirallinen käännös saatavilla <https://lapsiasia.fi/yleiskommentit>.

vapautensa menettäneinä mahdollisimman vähän aikaa ja että vapauden riistämisen tarve arvioidaan säännöllisesti uudelleen toimenpiteen peruuttamista ajatellen.⁴

Esityksessä tuodaan ilmi EIT:n ratkaisukäytäntöä (s. 25), jonka mukaan valtio, joka hyödyntää kasvatukselliseen valvontaan pohjautuvaa järjestelmää toteuttaakseen nuorisorikollisuutta koskevaa politiikkaa, on velvollinen perustamaan asianmukaiset laitokset, jotka täyttävät kasvatus- ja turvallisuusvaatimukset, jotta se voisi täyttää yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdan d-alakohdan vaatimukset. EIT myös edellyttää, että alaikäiset on pidettävä erillään aikuisista (esitysluonnos, s. 26).

Esityksen säännöskohtaisten perustelujen mukaan (s. 20) hyvinvointialueen toimivaltaisen viranhaltijan tulisi olla fyysisesti läsnä poliisin säilytystilassa koko säilöönoton ajan lapsen kanssa samassa tilassa tai sen välittömässä läheisyydessä siten kuin se on mahdollista järjestää säilytystilan turvallisuus ja muiden vapautensa menettäneiden yksityisyyden suoja huomioiden. Hyvinvointialueen toimivaltaisen viranhaltijan olisi myös huolehdittava yhteistyössä poliisin kanssa, että lapsi saa riittävän ikä- ja kehitystason mukaisen huolenpidon säilöönoton aikana, minkä olisi tarkoitus turvata menettelyn lapsiystävällisyys, lapsen tarpeiden huomioiminen ja lapsen etu (HE-luonnos, s. 20–21).

LSKL toteaa, että ehdotus hyvinvointialueen viranhaltijan läsnäolosta ei poista näkemystämme siitä, ettei säilöönotto lähtökohtaisesti ole lapsen edun mukainen ratkaisu. Mikäli alle 15-vuotiaan säilöönotosta säädetään, pidämme hyvinvointialueen viranhaltijan läsnäoloa välttämättömänä, mutta se edellyttää erillisten tilojen lisäksi hyvinvointialueen viranhaltijoiden koulutusta ja ohjeistusta rikosoikeudellisesta järjestelmästä ja lapsen asemasta ja oikeuksista rikosoikeudellisessa järjestelmässä. Esitys lisäisi myös tarvetta esitutkinta- ja lastensuojeluviranomaisten yhteiselle koulutukselle hyvinvointialueiden ja poliisin yhteistyön tiivistämiseksi ja yhteisten toimintakäytäntöjen kehittämiseksi.

Lopuksi LSKL huomauttaa, että esitystä ei ole arvioitu ja valmisteltu sosiaalihuoltolakiin ja lastensuojelua koskevaan lainsäädäntöön esitetyt muutokset huomioiden. Esityksessä viitataan monelta osin voimassa olevaan lastensuojelulakiin (esimerkiksi lastensuojelutarpeen selvittämisen ja lastensuojelulain 8–11 luvun toimenpiteiden) osalta. Esimerkiksi lastensuojelun asiakkuuden kynnykseen, lastensuojelun tarpeen ja sosiaalihuollon palvelutarpeen arviointiin sekä huostaanoton edellytyksiin ja perusteisiin on ehdotettu nyt lausuttavana olevan esityksen kannalta olennaisia muutoksia.

LSKL ei pidä tarpeellisena alle 15-vuotiaan rikoksesta epäillyn säilöönottoa yli 24 tunnin ajan

Esityksen mukaan (s. 7) nykyiset lastensuojelutoimenpiteet, alle 15-vuotiaan pakkokeinolain mukainen alle 12 tunnin kiinniotto eikä esitutkintalain 6 luvun 5 §:n mukainen läsnäolovelvollisuus ole osoittautunut riittäväksi keinoksi muuttuneessa toimintaympäristössä vakavia rikoksia tekevän lapsen osalta. Esityksessä todetaan, että pieni joukko alle 15-vuotiaita tekevät enenevässä määrin vakavaan rikollisuuteen kytkeytyviä

⁴ YK:n lapsen oikeuksien komitean loppupäätelmät Suomen yhdistetyistä viidennestä ja kuudennesta raportista (2023), kohta 41(e). CRC/C/FIN/CO/5–6. Epävirallinen suomennos saatavilla https://um.fi/documents/35732/0/CRC_C_FIN_CO_5-6_fi+%281%29.pdf.

rikollisia tekoja, joiden selvittäminen tiiviissä yhteistyössä lastensuojelutoimenpiteiden selvittämisen kanssa edellyttäisi nykyistä pidempää alle 15-vuotiaan rikollisesta teosta vapauden menetystä (esimerkiksi lastensuojelutarpeen tai –toimenpiteiden arviointi, tilausrikoksen selvittäminen, rikosvastuussa olevien rikoskumppaneiden tunnistaminen, esitutkinnan vaikeuttamisen estäminen).

LSKL on hyvin huolestunut ehdotuksesta puuttua alle rikosvastuuiän rikollisesta teosta epäillyn lapsen toimintaan rikosoikeudellisilla, kontrolloivilla, keinoilla. Ehdotus mahdollistaisi alle rikosvastuukäisen lapsen säilöönoton enimmillään lähes yhtä pitkäkestoisena kuin 15 vuotta täyttäneen rikoksesta epäillyn pidättämisen enimmäisaika on (pakkokeinolain 3 luvun 4 §).

LSKL ei pidä tarpeellisenä ehdotusta mahdollistaa alle 15-vuotiaan rikoksesta epäillyn säilöönotto esitutkinnan turvaamiseksi yli 24 tunniksi.

YK:n lapsen oikeuksien komitea katsoo, että rikosoikeusjärjestelmään joutumisen on osoitettu olevan vahingollista lapsille ja rajoittavan heidän mahdollisuuksiaan kasvaa vastuullisiksi aikuisiksi.⁵

LSKL toteaa, että valvontaan, pelotteluun ja rangaistuksiin perustuvilla toimenpiteillä on todettu olevan hyvin vähäinen tai jopa haitallinen vaikutus uusintarikollisuuteen. Sen sijaan psykososiaalisten ja terapeuttisten menetelmien vaikuttavuudesta on laajalti näyttöä.⁶

YK:n lapsen oikeuksien komitea on todennut, että lapsen kehityksen ja neurotieteen alalta saatu näyttö osoittaa, että 12–13-vuotiaiden lasten kehitystaso ja abstrakti päättelykyky jatkavat yhä kehittymistään, sillä heidän aivojensa etuotsalohko kehittyy edelleen, ja tästä syystä on epätodennäköistä, että he ymmärtävät tekojensa vaikutuksia tai rikosoikeudellista menettelyä.⁷ Koska näyttö osoittaa, että nuorten aivot kypsyvät vielä teini-ikä jälkeenkkin, komitea on kehottanut, että sopimusvaltiot, joissa rikosoikeudellisen vastuun vähimmäisikä on korkeampi kuin 14 vuotta, eivät missään tilanteessa alenna rikosoikeudellisen vastuun vähimmäisikää.⁸

Esityksen mukaan (s. 25) säilöönotossa olisi kyse niin sanotusta välitilasta suhteessa esitutkintalain 6 luvun 5.2 §:ssä säädettyyn läsnäolovelvollisuuden varmistamiseen ja pakkokeinolaissa säädettyyn pidättämiseen, ja todetusti lähtökohtaisena tarkoituksena olisi kasvatuksen valvomisen turvaaminen.

LSKL huomauttaa, että YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommentissa nro 24 vapaudenriistolla tarkoitetaan kaikenlaista säilöönottoa tai vangitsemista taikka henkilön asettamista lainkäyttö-, hallinto- tai

⁵ YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommentti nro 24 (2019) lapsen oikeuksista rikosoikeusjärjestelmässä, kohta 2. CRC/C/GC/24. Epävirallinen käännös saatavilla <https://lapsiasia.fi/yleiskommentit>.

⁶ Haikkola, L., Hästbacka, N. & Pekkarinen, E. (toim.) Kuka vastaa nuorten rikoksiin? : Ammattilaisten, nuorten ja kustannusten näkökulmia palveluihin. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2019:34, s. 150. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-737-6>

⁷ YK:n lapsen oikeuksien komitea, yleiskommentti nro 24 (2019) lapsen oikeuksista rikosoikeusjärjestelmässä, kohta 22. CRC/C/GC/24. Epävirallinen käännös saatavilla <https://lapsiasia.fi/yleiskommentit>.

⁸ YK:n lapsen oikeuksien komitea, yleiskommentti nro 24 (2019) lapsen oikeuksista rikosoikeusjärjestelmässä, kohta 22. CRC/C/GC/24. Epävirallinen käännös saatavilla <https://lapsiasia.fi/yleiskommentit>.

muun viranomaisen määräyksestä julkiseen tai yksityiseen valvontalaitokseen, josta hän ei voi poistua omasta tahdostaan.⁹

Esityksen perusteella (s. 16–18) alle rikosvastuukärajan olevien lasten vapaudenriisto ei vaikuta olevan lainkaan mahdollista Virossa, Norjassa ja Saksassa. Ruotsissa alle rikosvastuuoikeudellisen ikärajan oleva lapsi voidaan pitää pidätettynä enintään 12 tuntia ja Tanskassa säilöönotto ei saa missään tapauksessa olla yli 24 tuntia. Ranskassa 10–13-vuotias voidaan pitää pidätettynä yhteensä enintään 24 tuntia ja 13–16-vuotiaaseen voidaan kohdistaa vapaudenmenetys, jos epäilystä rikoksesta seuraisi vähintään 7 tai 5 vuoden vankeusrangaistus.

LSKL huomauttaa, että YK:n lapsen oikeuksien komitea on Ranskaa koskevissa loppupäätelmissään vuodelta 2023 kehottanut Ranskaa muun muassa nostamaan rikosvastuukärajaa vähintään 14 ikävuoteen sekä varmistamaan, että säilöönottoa käytetään vain viimesijaisena keinona ja mahdollisimman lyhyen aikaa.¹⁰

Nuoret ovat muita alttiimpia impulsiiviseen, elämyshakuiseen ja harkitsemattomaan käytökseen aivoissa tapahtuvien muutosten vuoksi. Rikollisuuden yksilötason riskitekijöihin kuuluvat muun muassa psyykkiset häiriöt, päihteiden käyttö, aiempi rikollinen toiminta, huono kiintymyssuhde, vanhempien puutteellinen valvonta sekä haitalliset lapsuudenkokemukset. Väkivaltaisia rikoksia tekevien riskien kertymä ja yhdistelmät ovat yksilöllisiä.¹¹

Tutkimuksessa vakavaa väkivaltaa tekevästä nuorista (2024)¹² huomattiin, että vakavasta väkivaltarikoksesta tai toistuvasti lievästä väkivaltateosta epäiltynä olleiden nuorten ryhmien lapsuus näyttäytyy huono-osaisempana kuin muiden nuorten. Lapsuusajan huono-osaisuutta mitattiin neljällä eri muuttujalla: lapsuudessa koettu kodin ulkopuolelle sijoittaminen, vanhempien väkivaltarikollisuus, perheen saama toimeentulotuki ja vanhempien matala koulutus. Saman tutkimuksen tulosten mukaan vakavan väkivallan ryhmään kuuluvista noin 43 % oli ollut epäiltynä jostain rikoksesta jo 10–14-vuotiaana. Myös toistuvan lievän väkivallan ryhmän nuorista huomattavan suuri osuus (39 %) oli henkilöitä, joilla oli rikosepäily jo alle 15-vuotiaana.

⁹ YK:n lapsen oikeuksien komitea, yleiskommentti nro 24 (2019) lapsen oikeuksista rikosoikeusjärjestelmässä, kohta 8. CRC/C/GC/24. Epävirallinen käännös saatavilla <https://lapsiasia.fi/yleiskommentit>.

¹⁰ YK:n lapsen oikeuksien komitean loppupäätelmät Ranskan yhdistetyistä kuudennesta ja seitsemännestä raportista (2023), kohta 47. CRC/C/FRA/CO/6–7. https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC%2FC%2FFRA%2FCO%2F6-7&Lang=en.

¹¹ Huikko, E. (2026) Väkivaltarikoksia tehneiden nuorten palvelut lapsuuden ja nuoruuden aikana : Kuvaileva tutkimus mielenterveyspalvelujen sekä koulun tukipalvelujen, lastensuojelupalvelujen ja päihdepalvelujen käytöstä, s. 33–36. Akateeminen väitöskirja. Helsingin yliopisto. <http://hdl.handle.net/10138/632581>. Ks. myös Haikkola, L., Hästbacka, N. & Pekkarinen, E. (toim.) Kuka vastaa nuorten rikoksiin? : Ammattilaisten, nuorten ja kustannusten näkökulmia palveluihin, s. 17–19. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2019:34. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-737-6>

¹² Heiskanen, L., Aaltonen, M., Pitkänen, J., Suonpää, K., & Martikainen, P. (2024). Vakavaa väkivaltaa tekevät nuoret: - perhetausta, oheisrikollisuus ja rikosurat suomalaisessa rekisteriaineistossa. Kriminologia, 4(1), 38–50. <https://doi.org/10.54332/krim.136579>.

Havainnot rikosten kasautumisesta ja mahdollisesta yleisemmästä polarisaatiosta ovat herättäneet kysymyksen siitä, ovatko rikoksista epäillyt nuoret keskimäärin aiempaa huono-osaisimmista perhetaustoista ja onko heillä aiempaa enemmän esimerkiksi päihteiden käyttöä, mielenterveyden häiriöitä tai koulunkäynnin ongelmia.¹³

YK:n lapsen oikeuksien komitea peräänkuuluttaa yleiskommentissaan nro 24 rikosoikeudellisen vastuun vähimmäisikää nuoremmille lapsille suunnattua varhaista puuttumista ja ennaltaehkäisevää tukea.¹⁴ Komitean mukaan varhainen puuttuminen edellyttää lapsiystävällistä ja monialaista reagointia ensimmäisiin merkkeihin käyttäytymisestä, joka katsottaisiin rikolliseksi, jos lapsi olisi rikosoikeudellista vähimmäisikää vanhempi (kohta 11).

Komitea on suositellut varhaista puuttumista sisältäviä toimenpiteitä myös suoraan Suomea koskevissa loppupäätelmissä.¹⁵ Lapsia koskevan lainkäytön suositukset ovat komitean näkemyksen mukaan sellaisia, joiden osalta Suomen tulisi ryhtyä kiireellisiin toimenpiteisiin.¹⁶

LSKL ei esityksen valossa pidä tarpeellisenä esitutinnan tai lapsen hyvinvoinnin turvaamisen kannalta mahdollistaa alle 15-vuotiaiden rikoksesta epäiltyjen säilöönottoa enintään 72 tunniksi. Nyt ehdotetun kontrolliin perustuvan toimenpiteen sijaan Suomessa tulisi panostaa ennaltaehkäisyyn, varhaiseen puuttumiseen ja monialaiseen yhteistyöhön sekä muihin tutkitusti tehokkaisiin interventioihin.

Säilöönoton edellytykset jäävät epäselviksi

Säilöönoton edellytyksenä olisi, että se on välttämätöntä kyseiseen epäiltyyn kohdistettavien lastensuojelutoimenpiteiden tai muun hänen etuunsa liittyvän selvittämistarpeen vuoksi. Säilöönoton edellytyksenä olisi lisäksi, että epäilystä rikoksesta säädetty ankarin rangaistus olisi vähintään vuosi vankeutta ja epäillyn henkilökohtaisten olosuhteiden tai muiden seikkojen perusteella on syytä epäillä, että hän vaikeuttaa asian selvittämistä hävittämällä, turmelemalla, muuttamalla tai kätkemällä todistusaineistoa taikka vaikuttamalla todistajaan, asianomistajaan, asiantuntijaan tai rikoskumppaniinsa (sotkemisvaara).

Säännöskohtaisten perustelujen mukaan (s. 18) lastensuojelutoimenpiteiden tarpeen tai muuta henkilön etuun liittyvää selvitystarpeen arvioinnissa kyse voisi olla lastensuojelulain (417/2007) 8–11 luvussa säädettyjen keinojen tarpeen arvioinnista (esim. kiireellinen sijoitus, huostaanotto tai sijaishuoltopaikan muuttaminen). Perusteluissa todetaan, että alle 15-vuotiaan osalta esitutkinnassa saadaan tietoa lapsen

¹³ Pitkänen, J., Toivonen, V-M., Suonpää, K., Aaltonen, M. & Martikainen, P (2024) Kodin ulkopuoliset sijoitukset rikoksista epäillyillä nuorilla syntymäkohorteissa 1986–2000. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Nuorisotutkimusverkosto. <http://hdl.handle.net/10138/577949>.

¹⁴ YK:n lapsen oikeuksien komitea, yleiskommentti nro 24 (2019) lapsen oikeuksista rikosoikeusjärjestelmässä, kohdat 9–12. CRC/C/GC/24. Epävirallinen käännös saatavilla <https://lapsiasia.fi/yleiskommentit>.

¹⁵ Loppupäätelmät Suomen yhdistetyistä viidennestä ja kuudennesta raportista (2023), kohta 41(a). CRC/C/FIN/CO/5–6. Epävirallinen suomennos saatavilla https://um.fi/documents/35732/0/CRC_C_FIN_CO_5-6_fi+%281%29.pdf.

¹⁶ YK:n lapsen oikeuksien komitean loppupäätelmät Suomen yhdistetyistä viidennestä ja kuudennesta raportista (2023), kohta 5. CRC/C/FIN/CO/5–6. Epävirallinen suomennos saatavilla https://um.fi/documents/35732/0/CRC_C_FIN_CO_5-6_fi+%281%29.pdf.

osallisuudesta rikoskokonaisuuteen, lapsen tuen tarpeista ja vakavaan rikolliseen toimintaan kiinnittymisestä säilöönoton aikana ja se mahdollistaisi nykyistä paremmin lastensuojelutoimenpiteiden suunnittelun suhteessa lapsen tarpeisiin.

Edelleen esityksessä todetaan (s. 25), että ehdotetun säännöksen vähimmäisrangaistusta koskevan edellytyksen vuoksi kyse säännöksessä tarkoitetuissa tilanteissa olisi varsin vakavasta rikoksesta. Siten ”selvää lienee se, että kyseisissä tilanteissa käsillä olisivat todennäköisesti myös edellytykset lastensuojelulain 8 ja 9 luvussa tarkoitettulle kiireelliselle sijoitukselle ja huostaanotolle”.

LSKL katsoo, että esitys jättää epäselväksi säilöönoton edellytysten arvioinnin toimivallan rajat esitutkintaviranomaisen ja lastensuojeluviranomaisen välillä. Toteamme myös, että alaikäisen rikollisuus ei automaattisesti tarkoita kodin ulkopuolisen sijoituksen perusteiden ja edellytysten täyttymistä, ja kiireellisen sijoituksen ja huostaanoton perusteiden ja edellytysten arviointi edellyttää lastensuojelun erityisosaamista.

Keskusliitto katsoo, että esityksessä todettu "[a]lle 15-vuotiaan osalta joudutaan tällä hetkellä tekemään päätös lastensuojelutoimenpiteistä rikosasian osalta vaillinaisimmilla tiedoilla" (s. 7) edellyttää täydentämistä siltä osin, missä määrin ehdotus perustuu lastensuojelullisiin tarpeisiin. Esityksestä ei ilmene lastensuojeluviranomaisten tarpeeseen perustuvia perusteluja säilöönoton välttämättömyydestä.

LSKL peräänkuuluttaa panostusta tutkittuun tietoon perustuviin ennaltaehkäiseviin menetelmiin ja interventioihin

Keskusliiton näkemyksen mukaan esityksessä ei perustella ehdotuksen tarpeellisuutta tutkittuun tietoon perustuvana tehokkaana interventiona tai rikoksia ennaltaehkäisevänä toimenpiteenä. LSKL katsoo, että sekä alle 15-vuotiaiden lasten että rikosvastuukärajaa vanhempien nuorten rikosten ennaltaehkäisyyn sekä rikolliseen toimintaan puuttuviin interventioihin tulee panostaa ja kohdistaa resursseja ja toimenpiteiden tulee perustua tutkittuun tietoon.

LSKL toteaa, että esimerkiksi rikoskäyttäytymisen ennaltaehkäisyyn ja sen katkaisemiseen tähtäävän ankkuritoiminnan vaikuttavuutta on arvioitu.¹⁷ Arvioinnin yksilötason rekisterianalyysin tulosten mukaan ankkuritoiminnan kohteina olleilla nuorilla oli verrokkeihin nähden merkittävästi pienempi riski päätyä uudestaan rikoksesta epäillyiksi seuraavan vuoden aikana. Ankkuritoiminnan mahdollisesti positiiviset tulokset näkyivät nimenomaan rikoksia tehneiden nuorten joukossa, joilla rikoskäyttäytymisen riski on kohonnut. Tulokset tukevat ankkuritoiminnan laajentamista.

¹⁷ Kaakinen, M., Vauhkonen, T., Tanskanen, M. & Hoikkala T. (2022) Ankkuritoiminnan vaikuttavuus. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2022:40. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-036-3>.

Ankkuritoiminnasta on sittemmin kehitetty verkkopohjainen käsikirja¹⁸ ja sisäministeriön osana kansallisen lapsistrategian toimeenpanoa toteuttaman poikkihallinnollisen ankkuritoiminnan kehittämishankkeen aikana on valmisteltu peruskoulutuspaketti ankkuritoimijoille¹⁹.

Ankkuritoiminnan kehittäminen on tunnistettu yhdeksi keskeiseksi keinoksi nuoriso- ja jengirikollisuuden kasvuun.²⁰ LSKL katsoo, että esimerkiksi ankkuritoiminnan valtakunnalliseen ohjaukseen ja resurssien riittävyyteen tulee panostaa.

Vuonna 2017 valtioneuvoston hyväksymään Sisäisen turvallisuuden strategiaan kuuluva toimintamalli rikoksista oireileville nuorille laadittiin oikeusministeriön nimeämän työryhmän toimesta vuonna 2019.²¹ Toimintamallia pilotoitiin Oulussa, Rovaniemellä, Vantalla ja Turussa, ja Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin (Krimo) arviointi toimintamallista julkaistiin vuonna 2025.²²

Krimon arvioinnin kohteena olleen toimintamallin interventio oli suunnattu nuoriin, joilla on korkeampi rikosaktiivisuus ja useita kasautuneita riskitekijöitä. Kohderyhmän taustalla oli usein toisiinsa kietoutuneita riskitekijöitä/haasteita: toiminnanohjaus ja arjenhallinta (neuropsykiatriset vaikeudet, päihderiippuvuus), mielenterveysongelmat ja sosiaalinen ahdistus, auktoriteettivastaisuus (erityisesti viranomaisia kohtaan), rikollinen ja päihteitä käyttävä kaveripiiri (marginaaliryhmän identiteetti) sekä motivaation puute (syrjäytymisen kierre).

Arvioinnin mukaan osallistuminen interventioon ei ollut yhteydessä matalampaan uusintarikollisuuden riskiin vuoden seurannassa, ja vaikuttavuuden puutetta voi selittää nuorten heikko sitoutuminen. Arvioinnin tulokset korostavat tarvetta kehittää toimintamallia systemaattisemmaksi ja nuoria paremmin sitouttavaksi. Haastattelujen mukaan nykyisellään erityisesti palvelujärjestelmän hajanaisuus, riittämättömät resurssit sekä rikoserityisen osaamisen puutteet vaikeuttavat johdonmukaista ja pitkäjänteistä tukea moniongelmaisille nuorille. Ammattilaisten mukaan kehitetyt toimintamallit olivat lupaavia esimerkkejä palvelujen kokoamisesta yhteen ja osaamisen vahvistamisesta.

Edellä mainittujen YK:n lapsen oikeuksien komitean suositusten lisäksi LSKL toteaa, että lasten vapaudenriistoa koskevan maailmanlaajuisen tutkimuksen riippumaton asiantuntija Manfred Nowak on todennut, että valtioiden tulisi puuttua niihin syihin, jotka johtavat lasten erottamiseen perheistään, sekä toteuttaa tarvittavia ennaltaehkäiseviä toimia tukemalla perheitä ja vahvistamalla lastensuojelu- ja sosiaaliturvajärjestelmiä. Valtioiden tulisi investoida hyvin suunniteltuun, asianmukaisesti koulutettuun ja

¹⁸ <https://ankkuritoiminta.fi/kasikirja>.

¹⁹ Sisäministeriö (2026) [uutinen](#). Uusi verkkokoulutus ankkuritoiminnasta on julkaistu – opi käytännön taitoja lasten ja nuorten auttamiseksi (20.5.2026).

²⁰ Vahva ja välittävä Suomi : Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023. Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-763-8>

²¹ Sambou, S. & Piispa, M. (2019) Toimintamalli rikoksilla oireileville nuorille : Kehittämistyöryhmän ehdotus. Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2019:26. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-764-9>.

²² Vauhkonen, T., Kaakinen, M., Beuker, A., Raeste, A., Halila, H. & Kononen T. (2025) Rikoksilla oireilevien nuorten toimintamallin arviointi. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Katsauksia 74/2025. <http://hdl.handle.net/10138/603312>.

tuettuun sosiaalipalvelujen henkilöstöön sekä integroituihin asiakashallinta- ja palveluprosessien hallintajärjestelmiin.²³

Aiemmat selvitykset ovat osoittaneet, että esimerkiksi alaikäisille suunnattua päihdehoitoa ei ole riittävästi ja laitospalveluista päihdehoitoa järjestäviä tahoja on niukasti. Päihteillä oirehtiville nuorille kohdennettujen korjaavien palvelujen ja osaamisen on todettu olevan riittämättömiä. Muun muassa päihdekatkaisupalvelujen saatavuudessa ja päihdetyön osaamisessa on tunnistettu olevan vajeita. Lastensuojelu näyttäytyy keskeisenä alaikäisten vakavaan päihteiden käyttöön puuttuvana tahona, mutta sijaishuollossa ei kuitenkaan aina ole riittävä osaamista päihdeongelmien hoitamiseen.²⁴

LSKL huomauttaa, että myös rikosasioiden keskittämistä tietyille työntekijöille lastensuojelupalveluissa on suositeltu jo vuonna 2019.²⁵

²³ United Nations (2019) Global study on children deprived of liberty, kohta 126. A/74/136.
<https://docs.un.org/A/74/136>.

²⁴ STM (2023) Välitä, sitoudu, suojele : Toimintasuunnitelma päihteillä oireilevien lasten ja nuorten tukemiseksi, s. 69-70. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2023:4. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-7154-7>.

²⁵ Haikkola, L., Hästbacka, N. & Pekkarinen, E. (toim.) Kuka vastaa nuorten rikoksiin? : Ammattilaisten, nuorten ja kustannusten näkökulmia palveluihin. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2019:34, s. 156.
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-737-6>